

บทความพิเศษ

กอแก้ว วงศ์พันธ์

หน่วยวิจัยเพื่อประชาธิปไตยชุมชนเพื่อการพัฒนา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

กาลิโจน

ชุมชนกาลิโจน สองฟากฝั่งแม่น้ำกาลิโจน

: ชุมชนเมืองกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ภายใต้กฎหมายท้องถิ่น

กาลิโจน-ชุมชนขนาดใหญ่ตั้งอยู่ท่ามกลางเมืองหลวงของจังหวัดชวากลาง-เมือง yokyakart ความ เป็นชุมชนเมืองที่ซ้อนทับอยู่กับความเป็นเมืองใหญ่ ทั้งยังเป็นชุมชนที่มีปัญหามากมายที่จำต้องเรียกร้องให้รัฐบาลท้องถิ่น - ผู้ว่าราชการจังหวัด yokyakart แก้ไขปัญหาให้กับพวกเขา ชุมชนกาลิโจนจึงมีจุดเด่นของความเป็นชุมชนเมืองที่เข้มแข็ง มีผู้นำและชาวบ้านสามัคคีเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

กาลิโจน เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง yokyakart ริมฝั่งแม่น้ำกาลิโจน ที่ดินสองฝั่งแม่น้ำเป็นของสุลต่านเมือง yokyakart แต่ชาวบ้านได้เข้ามาตั้งบ้านเรือนจนหนาแน่นเป็นชุมชนเมืองหรือชุมชนแออัดขนาดใหญ่ บ้านเรือนปลูกสร้างติดกันหลังคาแทบจะยกกัน ชุมชนกาลิโจนประสบปัญหาคล้ายกับชุมชนเมืองทั่วโลกคือ สภาพชุมชนเสื่อมโทรม ปัญหาเศรษฐกิจความยากจน ปัญหาทางสังคม ที่สำคัญคือความเสื่อมโทรมของแม่น้ำกาลิโจน ซึ่งชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่ริมสองฝั่ง เมื่อปัญหาสะสมมากขึ้น ชาวบ้านตระหนักว่าหากพวกเขาไม่ช่วยกันพัฒนาชุมชนสภาพชุมชนจะยิ่งเลวร้ายไปกว่านี้ จึงร่วมมือกันพูดคุยเรื่องการพัฒนาชุมชน จนกระทั่งเมื่อปี 2546 ชาวชุมชนได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในเมือง yokyakart ร่วมกัน พัฒนาริมฝั่งแม่น้ำกาลิโจนอย่างยั่งยืน ซึ่งหมายถึงการพัฒนาชุมชนกาลิโจนอย่างยั่งยืนด้วย

ปัจจุบันทางเดิน บ้านเรือนและภูมิทัศน์ของชุมชน มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาดสะอ้าน ผังชุมชน ถูกจัดเป็นระเบียบมากขึ้น เนื่องจากผู้นำชุมชนและ ชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาชุมชน ต่อมาได้ดึงความ ช่วยเหลือ การสนับสนุน และความร่วมมือจากหลาย หน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐท้องถิ่น องค์กร พัฒนาเอกชน (NGOs) และมหาวิทยาลัยกาจารย์มาดา เข้ามาช่วยคิดมากขึ้น ชาวบ้านสามารถสร้างพื้นที่ให้ กับตัวเอง ดึงเอาหน่วยงานภายนอกที่มีศักยภาพมา ร่วมนั้งโต๊ะปรึกษาหารือเพื่อพัฒนาชุมชนได้ เริ่มจาก การจัดการน้ำในชุมชน การคืนความสะอาดให้กับแม่น้ำ กาลิโงเด การเริ่มต้นพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง ทำให้ ชุมชนกาลิโงเดเป็นที่รู้จักกับหน่วยงานภายนอก รวมไปถึงองค์กรพัฒนาเอกชนหรือเอ็นจีโอเข้ามา ทำงานร่วมกันกับชุมชน ในการพัฒนาอาชีพเพื่อเสริม รายได้ให้กับชาวบ้าน โครงการกำจัดขยะ แยกขยะ ในชุมชน โครงการรีไซเคิลขยะโดยแปรเป็นสินค้าเพื่อ จำหน่ายในนามชุมชน เป็นต้น

จนกระทั่งเมื่อปี 2551 ชาวบ้านได้จัดตั้งคณะ ทำงานชื่อว่า เปอร์มาตี กาลิโงเดขึ้น เป็นคณะทำงาน หรือแกนนำของชุมชน ประกอบด้วยชาวบ้านในชุมชน ที่อยู่ร่วมกันตลอดริมสองฝั่งแม่น้ำกาลิโงเด การทำงาน ของกลุ่มเน้นการมีส่วนร่วมมากกว่าทำงานแบบปัจเจก คณะทำงานทุกคนทำงานแบบอาสาสมัครไม่มีค่า ตอบแทน โดยการใช้ความไว้วางใจจากคนในชุมชน ให้เข้ามาทำงานเป็นตัวแทนของพวกเขาในการเจรจา กับหน่วยงานรัฐ รัฐท้องถิ่น และหน่วยงานจากภายนอก กลุ่มเปอร์มาตี กาลิโงเดมีสมาชิกทั้งผู้หญิงและผู้ชาย การที่ผู้หญิงมีบทบาทในการทำงานชุมชนเป็นลักษณะ เด่นของกลุ่มนี้ เพราะตามหลักของศาสนาอิสลาม ผู้หญิงจะมีบทบาทนอกบ้านน้อยมาก ทว่ากลุ่มนี้เปิด โอกาสให้ผู้หญิงเข้ามีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานด้วย สิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ พวกเขาทำงานร่วมกัน แบบภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนชวา คือภายในแนวคิด โกอตอง รอยอง (gotong royong) หมายถึงการทำงาน

ขยะรีไซเคิลเป็นสินค้าโอท็อปของชุมชน

แกนนำชาวบ้านสามารถดึงความร่วมมือจากภาครัฐท้องถิ่น
เมือง yokya การค้าเข้าร่วมพัฒนาชุมชนได้

ด้วยใจร่วมกันโดยไม่หวังผลตอบแทน ภูมิปัญญา
ดังกล่าวมีที่มา โดยสภาพแวดล้อมในอดีตชุมชนเผชิญ
กับปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้ง เพื่อความอยู่รอด
ร่วมกัน ชุมชนจึงหันหน้าเข้าหากัน ช่วยเหลือกันและกัน
โดยปราศจากสิ่งตอบแทน แนวคิดนี้ทำให้ต่างฝ่ายต่าง
อยู่รอดปลอดภัย ทำให้ชุมชนมีแต่ความสงบเรียบร้อย
แม้ว่าภูมิปัญญาเหล่านี้จะเริ่มสูญหายไปจากสังคมเมือง
แต่ชุมชนกาลิโจนกลับรื้อฟื้นแนวคิดขึ้นมา ซึ่งสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างน่าประหลาดใจ

อันเนื่องมาจากปัญหาของชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้าน
หันหน้าเข้าหากันเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน จนกระทั่งตั้ง
คณะทำงานอย่างเป็นทางการ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการ
ของคนในชุมชนในการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ
อย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาชุมชน ปัจจุบันชุมชนสามารถ
ดึงความสนใจจากหน่วยงานภายนอกและเข้ามาให้
ความร่วมมือแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างดี สามารถผลักดัน
ให้เกิดนโยบายใหม่ๆ ในการพัฒนาชุมชนไปสู่หน่วยงาน
รัฐท้องถิ่น เช่น นโยบายการปรับปรุงทัศนียภาพของชุมชน
ใหม่ การสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
พัฒนาอาชีพของคนในชุมชน นโยบายสร้างที่พักถาวร

ให้กับคนในชุมชน นโยบายผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเมือง yokya การค้า

วิถีชีวิตและกิจกรรมของชาวชุมชนเน้นเรื่องของ
การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การนำขยะมารีไซเคิลเป็นของใช้
และการรักษาแม่น้ำกาลิโจน ตำนานความเชื่อของเทพ
ผู้รักษาเทือกเขาเมอร์ราปี ซึ่งเป็นเทือกเขาใหญ่ที่สุดใน
เมือง yokya การค้า และยังคงเป็นภูเขาไฟที่คุกรุ่นอยู่
เมื่อปี 2554 เพิ่งเกิดระเบิดครั้งใหญ่ ส่งผลกระทบต่อ
ชาวบ้านและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ป่าไม้ในภูเขา
ถูกทำลายไปเกือบครึ่งหนึ่ง ซึ่งชาวชวา และชาวบ้านใน
ชุมชนกาลิโจนยังคงมีความเชื่อว่า เทพผู้รักษาเทือกเขา
เมอร์ราปีโกรธที่มนุษย์ทำผิดต่อธรรมชาติ เช่นไม่
อนุรักษ์ป่า เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปรบกวนธรรมชาติ
มากเกินไปในอุทยานแห่งชาติเทือกเขาเมอร์ราปี
เทือกเขาเมอร์ราปีมีความสำคัญต่อแม่น้ำกาลิโจนคือ
เป็นสายเลือดของแม่น้ำกาลิโจน เนื่องจากต้นน้ำไหลมา
จากเทือกเขา ความเชื่อในตำนาน ยังคงทำให้ผู้คน
เคารพในธรรมชาติ ชาวบ้านไม่เห็นด้วยกับการส่งเสริม
การท่องเที่ยวที่นำคนมาเยือนภูเขาจำนวนมาก ชาวบ้าน
เชื่อว่าภูเขาต้องการความสงบมากกว่าให้ผู้คนมาจ้องมอง

ผู้เขียนกับผู้เฒ่า Tris Pawirodimejo
ปราชญ์ชาวบ้านที่คนในหมู่บ้านนับถือ

Tris Pawirodimejo ผู้อาวุโสของเมืองกาลิโงเด วัย 78 ปี เล่าให้ฟังว่า ผู้เฒ่าเข้ามาตั้งบ้านเรือนในปี 2494 ผู้เฒ่าและชาวบ้านยังคงดำรงชีวิตร่วมกับธรรมชาติ สมัยนั้นแม่น้ำกาลิโงเดยังใสสะอาดและเต็มไปด้วยหินน้อยใหญ่อันสวยงาม ผู้เฒ่าเก็บหินจากลำน้ำมาสร้างบ้านเพียงครั้งเดียว และไม่เคยเอาเปรียบลำน้ำนั้นอีกเลย เมื่อกาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงไป การรักษาและดำรงวิถีชีวิตร่วมกับธรรมชาติเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

ชาวบ้านเก็บก้อนหินจากแม่น้ำกาลิโงเดขายเป็นล่ำ เป็นสันในช่วงเวลาหนึ่ง ทำให้ระบบนิเวศน์ของแม่น้ำเปลี่ยนไป รวมถึงเมืองเจริญมากขึ้น ผู้คนทำให้แม่น้ำที่เคยมีชีวิตกลับกลายเป็นแม่น้ำที่เสื่อมโทรมลง

เมื่อชาวชุมชนตระหนักและหันมาฟื้นฟูชุมชน และสิ่งแวดล้อม ในนามเปอร์มาตี กาลิโงเด และชุมชน พวกเขารณรงค์ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ไม่ทำลายหรือนำทรัพยากรธรรมชาติ เช่น หิน ทรายในแม่น้ำ และดูแลรักษาริมฝั่งแม่น้ำให้ดูสะอาดตามากขึ้น แผนการในอนาคตคือ การทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์เพื่อให้ผู้คนเห็นวิถีชีวิตของคนริมฝั่งแม่น้ำกาลิโงเด ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

จุดเด่นของชุมชน ชุมชนมีความเข้มแข็งทำให้หน่วยงานรัฐเข้ามาร่วมและให้การสนับสนุนแผนการพัฒนาชุมชนได้ และเป็นชุมชนที่แนวคิดด้านการอนุรักษ์อย่างเข้มข้น

การกลายเป็นเมืองของชุมชนกาลิโงเดมีความหวังไว้ในเรื่องความมั่นคงในที่อยู่อาศัย เพราะอาศัยในพื้นที่ของสุลด่าน แต่ในแง่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนในชุมชน มีน้ำที่สะอาด แม่น้ำคืนชีวิต การปรับภูมิทัศน์ของชุมชนให้สวยงาม ระบบสาธารณสุขปลอดภัยพร้อมเพรียงตลอดจนรายได้ที่มากขึ้น เนื่องมาจากการลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาด้วยตัวพวกเขาเอง

